

szótárban már előfordult kifejezéseket, kiegészítve esetleges magyarázatokkal. Ebben az összefoglalóban is – a főszöveget követve – oldalanként halad, de hasznos lenne ezen kifejezések alfabetikus felsorolása is. Hasonlóképpen a magyar-horvát szójegyzék inverze is üdvös volna (például horvát társalgás gyors megértéséhez), és még csak többletmunkával sem járna a már említett egyértelmű megfeleltetések miatt.

A képes szótárban elsajátított elemeket a rövid nyelvtani összefoglaló segítségével felépíthetjük ugyan helyes mondatokká, de nyilvánvaló, hogy e könyvek segítségével csak elkezdni lehet az adott nyelv tanulását, későbbi, bonyolultabb munkák (például fordítás) alapjaként nem használhatók. Természetesen a szerzők sem tűzték ki ennél magasabb cél elérését a nyelvtani összefoglaló bevezető mondataiban, amikor is a nyelvtan (ügymint elemek és szabályrendszer kettősége) fontosságáról szólnak nyelvtanulót lelkesítő hangnemben.

A nyelvtanuló, legyen bár gyerek vagy felnőtt, szórakoztatóan hasznos könyvet tart a kezében, amely teljesíti kitűzött feladatát. A kellemes tapintású lapokon kirajzolódó képek valóban kifejezők és meggyőzőek, nagy segítséget nyújtva a szavak és kifejezések elsajátításában. Nem kell sok idő, és képesek vagyunk akár barátságot is kötni a szimpatikus alakokkal, különösen a 'Konyha' fejezet üdítő képeire gondolok, melyeken egy szemüveges úriember használja nagy hozzáértéssel a következő eszközöket: 'tava' (serpenyő), 'pečnica' (sütő), 'sudoper' (mosogató), 'kuhinska krpa' (konyharuha).

Hasznos könyv tehát a kezdő nyelvtanuló számára, és hiánypótló is, hiszen alig van mihez nyúlni a régi, még szerbhorvát szótárakon és *Hadrovics László* horvát-magyar küsszótárán kívül.

Davies, Helen – Szilágyi Eszter (1998): *Kezdők Horvát Nyelvkönyve*. Holnap Kiadó. Illusztrálta: Shackell, John, Tervezte: Robertson, Brian. Szerkesztette: Irving, Nicole).

Nagy Ágnes

MoBiMouse – a fordító egér

Angol-magyar és magyar-angol szótárból jó néhány létezik, már elektronikus formában is. A tíz éves MorphoLogic fordító egere mégis különlegesnek számít közöttük. Az elektronikus kétnyelvű szótárak gyorsabban és egyszerűbben kezelhetőek, mint könyv alakban megjelent elődeik, a MoBiMouse-nál alkalmazott (saját fejlesztésű) technika azonban a világgiacon is egyedülálló. Ha le akarunk fordítani valamit, nem kell egy külön keresőablakba beírunk a fordítandó szót, csak az egér kurzorát kell a szó fölé vinnünk, és annak jelentése már meg is jelenik egy ablakban. A program a felismeréshez a HUMOR nevű morfológiai elemzőt használja, így a toldalékkal és például a távolra került igekötővel rendelkező szavakat is könnyedén be tudja azonosítani.

A MoBiMouse sikerét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy első megjelenésekor, 1999-ben megnyerte az Európai Információtechnológiai Díjat, melyre 28 országból 261 pályázó jelentkezett, s a legjobb 25-öt díjazták. 1999-ben a díjazottak között egyetlen magyarként szerepelt a MorphoLogic terméke. A 2000-ben megjelentetett 'Akadémiai MoBiMouse' az Ország-héfele nagyszótár és az 'Akadémiai Nagyszótár' szóanyagát tartalmazza, informatikai kifejezésekkel bővítve, így a szótár hozzávetőlegesen 400 000 szót és kifejezést tartalmaz.

Érdemes még megemlíteni a MorphoLogic és a Management Kiadó közös termékét, a 'Kontrolling MoBiMouse Szótár'-t, amely pénzügyi, számviteli szakembereknek készült. Ez az angol-magyar, magyar-angol elektronikus szótár 54 000 angol és 61 000 magyar általános, kontrolling, pénzügyi, számviteli, banktechnikai, elemzési szót, illetve kifejezést tartalmaz.

A program telepítése egyszerű (a telepítési és használati útmutatóban olvasható), bár az első telepítés jelentős időt vesz igénybe, hiszen ekkor a betűtípusok beállításai is meg-

történik. A program használat közbeni folyamatos futtása csak annak számára jelenthet hátrányt, akinek a gépe kevés memóriával rendelkezik, ilyenkor jelentős mértékben lassulhat a gép.

Ha a program fut, a tálcán látható az egérke. Ha rákattintunk, ideiglenesen kilépünk (ami nem azonos a kikapcsolással). Ilyenkor az egérke „elbújik az egérlyukba”, és nem keresi a kurzor alatti szavak jelentését. A keresés visszakapcsolásához szintén egyszer kell rákattintani.

A jobb gombbal kattintva az egérre, előhívhatjuk a súgót, ami a használati útmutatót jeleníti meg, amelyben információkat találunk a szótárról. Többek közt olvashatunk a rendszerkövetelményekről, a különböző beállításokról. Itt találjuk a jelek, minősítések és rövidítések jegyzékét.

A szótár minden, a beállításokban a programmal felismertett betűtípus felismerésére alkalmas, ez körülbelül 200 betűtípus az alapbeállításban, de tovább bővíthető egyedi igények szerint. Beállíthatjuk azt is, hogy a program a Windows elindításakor automatikusan aktivizálódjon, ezen kívül például a fordításablak színe is beállítható a kívánt színűre.

A fordításablak első sorában a keresett szó látható színes betűvel. Ez alatt a szó különböző alakjai találhatóak. A szó előtti kis zászló jelzi, hogy magyar vagy angol szóról van-e szó. (Értelemszerűen, ha a szó angol, az angol zászlót, ha magyar, akkor a magyar zászlót rajzolja elé.) Ha a szónak mindkét nyelvű, angol és magyar megfelelője is létezik (például „a”, „is”), akkor mindkettőt megjeleníti, először az angolt, aztán a magyart.

Abban az esetben, ha informatikai kifejezéseként is használatos a szó, akkor az külön, az utolsó sorban jelenik meg, előtte kis számítógép jellel. Ha a szó kizárólag egyes nyelvetterületeken (amerikai, brit, ausztrál stb.) szóhasználatban létezik, azt is rövidítés jelöli.

Közvetlenül a szó alapelakja után egy színes pont következik, ami a szófajt jelöli (zöld pont: melléknév, kék pont: főnév, piros pont: ige, szürke pont: egyéb szófajok). A speciális stílusárnyalatról dőlt betű ad információt (ez a pluszinformáció azonban sajnos néha hiányzik). A különböző jelentéseket egymástól vessző választja el, a nagyobb egységeket pont (•).

Nézzünk két példát a szótárból (a címszók pirosak, a szófajjelöléseket vö. feljebb – sajnos a színes jelöléseket a nyomtatásban nem tudjuk visszaadni):

a
(ang.) a1 • egy, egy bizonyos, egy meghatározott
(magy.) a1 • a, the, letter a/A
(magy.) a2 • the
(magy.) a3 • a

pont
(ang.) pont • *Dél-Af.* komp
(magy.) pont • dot, pip, spot • full stop, period *US*, dot • point, stage, extent, degree • point, item, paragraph, clause, article, section, passage, proviso, count • point • score, mark, point • point • punctum, punctuation • exactly, precisely, just
(magy.) pont (szám.gép) (nyomtatási mértékegység, 0,04 cm azaz 1/72 hüvelyk) point, pixel

Egy-két dologra azonban mégsem kapunk magyarázatot, például arra, hogy miért szerepel a „point” kétszer is különálló jelentésegységként, önmagában. Bizonyos, jelentésegységként megadott szavakra ráállva pedig nem kapjuk meg magyar jelentésként a „pont” szót (például. proviso, paragraph stb.).

Ha a szó/kifejezés valamely jelentése egy másik szónál/kifejezésnél is megtalálható, ott erre utalást is találunk nyíllal jelölve. Lássunk erre is két példát:

nagy
(magy.) nagy • large, big, large, roomy, wide • -> *nagyfejű* • -> *nagyfiú* • great, grand, considerable
• -> *nagydolog* • capital • great, passionate, enthusiastic • major • -> *nagyban* • -> *nagyra* van

önmagával • -> *nagyobb* -> *legnagyobb*
(magy.) nagy (szám. gép) large

kis
(magy.) kis • little, small, short • -> *kiskaliberű*

Észrevehető, hogy amíg a „nagy” szónál nagyon sok másakra találunk utalást, addig a „kis”-nél csak egyre, pedig a „nagy” szócikkével összehasonlítva a „kis” esetében is található még egypárat (például kisdolog, kisebb, legkisebb).

Ha ismeretlen szót vagy az adatbázisban nem szereplőt talál a program, akkor a <nincs találat> kifejezést jeleníti meg.

A fordításablakban megjelenő szöveget sajnos nem lehet abból kimásolni, talán ez az ára a gyorsaságnak.

A program nemcsak szavakat, hanem kifejezéseket is képes lefordítani. Ha az adott (keresett) szó egy kifejezés része, és a kifejezés többi szava közvetlenül előtte vagy utána áll, akkor megjelenik a másik nyelven az egész kifejezés fordítása.

A program a szkennelt szövegek fordítására nem képes azonnal, csak abban az esetben, ha azokat előbb egy karakterfelismerő programon átfuttatjuk. Ha csak egyetlen szó megfelelőjére van szükségünk, legcélszerűbb begépelnünk.

A MoBiMouse nem ismeri föl a szavakat akkor, ha a szövegkurzor a szó belsejében vagy közvetlenül a szó előtt vagy után áll.

Az olyan programok esetén, amelyek nagyítás funkcióval rendelkeznek (például Word, Excel), célszerű a 100 százalékos nagyítást kiválasztanunk, egyébként nem garantált bizonyos szavak felismerése. Amelyik betűtípusnál megtalálható, ott érdemes a CE (közép-európai) változatot használni, dőlt betű helyett pedig a normált, ez is könnyíti a felismerést.

A program ismeretlen szavak gyűjtésére is alkalmas, a szerzők ezt szorgalmazzák is, és köszönettel fogadják a szótárból hiányzó kifejezéseket, hiszen az a szótár adatbázisának továbbfejlesztését szolgálja.

A MoBiMouse-t mindenkinek ajánlom, hiszen egy barátságos, emberközelű program. Azok számára pedig, akik sokat fordítanak, és tevékenységük során fontos számukra az idő, szinte pótolhatatlan. Arról sem szabad elfeledkeznünk, hogy az Interneten található oldalak nagy része angol nyelvű, így azok számára, akik sokat interneteznek, a MoBiMouse igen jó szolgálatot tehet, a gyakorlott internetező már nem is kezdi el nélküle a böngészést. Kívánom, hogy mindenki olyan nagy kedvvel egerésszen vele, mint ahogyan én is!

Berkáné Danesch Marianne – Csábi Szilvia –
Tihanyi László (1998–2000): *Akadémiai MoBiMouse*.
A fordító egér – 3.0 változat. Akadémiai Kiadó –
MorphoLogic, Budapest.

Hesz Györgyi

Egy német-magyar, magyar-német kétnyelvű értelmező szakszótár

Nemcsak a gazdasági szakembereknek, politikusoknak, szociálpolitikusoknak, hanem olykor bizony a fordítóknak, tolmácsoknak is gondot okoz egy-egy új keletű szó saját, illetve egy harmadik nyelvre történő adaptálása, hisz az egyes terminusok értéke, jelentéstartalma kisebb vagy nagyobb mértékben megváltozott, régi terminusok elavultak, kivesztek vagy kiveszöben vannak, új terminusok születtek, és ezeket a hagyományos szótárak sok esetben nem vagy még nem tartalmazzák.

A német-magyar, magyar-német kétnyelvű értelmező szótár szerzői – ellentétben a hagyományos kétnyelvű szakszótárakkal, melyeknek célja általában egy adott szakterület minél átfogóbb feldolgozása – azt a célt tűzték maguk elé, hogy munkájukkal a rendszer-